

Flauw noordwest is niet best

Analyse van Henk: best mooi weer vandaag, maar niet voor de molenaar. En al helemaal niet voor de pelmulder. Nou ja, er is wind, maar echt veel werkkraft zit er niet in. Het is niet al te dichte lucht en die waait ook nog eens uit het noordwesten. Dat is, zoals de molenaar weet, de werkwind. Onregelmatig, vlagerig en hij wappert soms wat. Je blijft kruien en zwichten, dan weer kruien en bijleggen. Nou ja, op een korenmolen dan, want op de polder molen gok je wat ongeveer het midden is, daar staat-ie best. Dan gaat-ie maar eens wat harder, dan wat zachter, als er maar water uitslaat. Het Hoog net ten Westen van het (nog wel) Verenigd Koninkrijk ligt daar voorlopig nog best. Zijn isobaren hebben een hekel aan elkaar, die zitten ver uit elkaar. 2, met vlagen 3 Bft op zijn best. Nou ja, insmeren maar en genieten van een dagje lekker voor de Prins rondgaan. Dat moet nog wel lukken.

Het KNMI vindt er dit van: zaterdag overdag hebben we te maken met een afwisseling van zon en stapelwolken en komt er verspreid over het land nog een enkele bui tot ontwikkeling. In de loop van de middag neemt de kans op een bui van het westen uit af. De middagtemperatuur loopt uiteen van 18°C aan de kust tot 21°C plaatselijk in het zuidoosten. De wind is in de ochtend zwak uit een westelijke richting, in de middag wordt de wind noordwestelijk en matig. (Bron: KNMI)

Vragen over het huiswerk

Geen huiswerk - wel vragen!

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen onbelast en welke belast?
2. Ze gooiden vroeger niets weg. Wat deed men met dust?
3. Wat doet men met een stomp geworden pelblik?
4. Waarom slaan we in een stomp geworden pelblik niet nieuwe gaten?
5. Hoe ontstaat de opwaartse luchtstroom bij de pelsteen?
6. Wat voor soort bilsel heeft de pelsteen?
7. Hoe groot is de afstand tussen pelsteen en pelblik ongeveer?
8. Als de steen slijt neemt de afstand tussen pelsteen en pelblik toe. Wat doe je dan als pelmulder?
9. Waarom bleven de pelmolens in Groningen langer doorgaan met pellen dan in de rest van Nederland?
10. Vanaf welke windkracht kunnen pelmolens lekker werken?
11. Kun je pelstenen ook lichten?
12. Op een pelmolen is er maar één pelkoppel aanwezig. Wat voor soort molen is dit waarschijnlijk?
13. Muda werkte meestal in zijn eentje op zijn pelmolen. Maar hij was een uitzondering. Waarom?
14. Waarom zijn slagbalken geen overbodige luxe op een pelmolen?
15. Ik kan goedkoop een gevlucht van een palrokmolen kopen voor mijn pelmolen. Moet ik dat doen, vind je? Waarom (niet)?
16. In Groningen werden rond 1900 de molens van een noviteit voorzien. Dat zorgde voor veel minder gesjouw met zakken. Welke noviteit was dat?
17. Wat is "de waaierij" en waar is hij voor?
18. Ik ben een echte Groninger pelmulder en ik droom dat ik op een pelstenenmarkt ben. Daar zie ik twee mooie nieuwe pelstenen. Ik tel de zoggaten: de ene steen heeft 6, de andere 4. Welke steen neem ik natuurlijk mee naar huis?
19. De molen staat stil. Je krijgt de opdracht van de mulder om de pelstenen uit het werk te zetten. Je gaat naar boven - en ziet vier steenschijven. Twee grote, twee kleine. Welke zet je uit het werk?
20. Wat is de onweershoek?

Antwoorden bij de vragen over het huiswerk

Geen huiswerk – wel vragen!

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen onbelast en welke belast?
Afhankelijk van wat we willen doen onbelast vier halve en belast alles ervoor en hopen dat hij wil.
2. Ze gooiden vroeger niets weg. Wat deed men met dust?
Dust zijn de schillen en het slijpsel genoemd dat bij het pellen vrijkomt. Het wordt gebruikt als diervoeder. Het verhaal gaat dat er ook wel spekkendikken van werden gebakken, een lekkernij in Groningen. Waarschijnlijk alleen door de allerarmsten, want spekkendikken werden traditioneel van zuiver gerstemeel en roggemeel gemaakt. De dust zal dan de armeluis variant van het gerstemeel zijn geweest.
3. Wat doet men met een stomp geworden pelblik?
Ofwel voor iets anders gebruiken, of, als dat nog niet eerder is gedaan: omkeren.
4. Waarom slaan we in een stomp geworden pelblik niet nieuwe gaten?
Het zou wat betreft de ruimte misschien wel kunnen maar dan heb je wel twee keer zoveel luchtdoorvoer en dan is de opwaartse luchtstroom niet sterk genoeg om de gerst te laten dansen. En de gaten groter uitslaan is ook geen optie, dan vliegt de gerst door de gaten..
5. Hoe ontstaat de opwaartse luchtstroom bij de pelsteen?
Dat komt door de zogenaamde 'zoggaten': met een metalen strip versterkte uithollingen onder in de pelsteen, die door de snelheid van de steen een opwaarte luchtstroom veroorzaken.
6. Wat voor soort bilsel heeft de pelsteen?
De pelsteen heeft geen echt bilsel. De zijkanten van de pelsteen zijn wel ruw gemaakt met de zogenaamde rauwbeitel.
7. Hoe groot is de afstand tussen pelsteen en pelblik ongeveer?
Tussen de 8 en 15 millimeter.
8. Als de steen slijt neemt de afstand tussen pelsteen en pelblik toe. Wat doe je dan als pelmulder?
Je haalt de kuipstikken uit de pelkuip. Dit zijn houtjes die uit kunnen worden gehaald zodat de kuip kleiner wordt.
9. Waarom bleven de pelmolens in Groningen langer doorgaan met pellen dan in de rest van Nederland?
In Groningen bleef gort veel langer als volksvoedsel dienen, dus bleven de pelmolens ook langer aan het werk.
10. Vanaf welke windkracht kunnen pelmolens lekker werken?
Ligt wat aan de molen maar meestal vanaf 5, maar 6 of 7 is mooier.

11. Kun je pelstenen ook lichten?
Bij de Zaanse pelmolens kan men de pelstenen lichten als de wind minder wordt. In Groningen kan dit niet.
12. Op een pelmolen is er maar één pelkoppel aanwezig. Wat voor soort molen is dit waarschijnlijk?
Een korenmolen die ook een pelinrichting heeft.
13. Muda werkte meestal in zijn eentje op zijn pelmolen. Maar hij was een uitzondering. Waarom?
Er wordt meestal met een voorloper en een naloper gewerkt om de molen constant belast te houden. Voor de molenaar betekent dit dat er met minimaal twee mensen moet worden gewerkt: de een laat een schoot in als de ander een schoot uit laat.
14. Waarom zijn slagbalken geen overbodige luxe op een pelmolen?
De pelstenen zijn van zandsteen. Ze draaien zo snel dat ze soms uit elkaar springen en de scherven worden door de slagbalken opgevangen. Daarom is de vloer ook boven de pelstenen aangebracht (of de pelstenen onder de vloer). Anders zouden uiteenspattende pelstenen mensen kunnen raken.
15. Ik kan goedkoop een gevluht van een palrokmolen kopen voor mijn pelmolen. Moet ik dat doen, vind je? Waarom (niet)?
Een paltrok is een houtzaagmolen en die hebben veel minder kracht nodig om te kunnen werken dan de pelmolen. Soms hebben ze wel een diepe zeeg, maar het gevluht is smaller dan dat van de pelmolen. De pelmolen heeft een breed gevluht met een diepe zeeg. Ik zou het niet doen, dus.
16. In Groningen werden rond 1900 de molens van een noviteit voorzien. Dat zorgde voor veel minder gesjouw met zakken. Welke noviteit was dat?
In Groningen werden rond 1900 de meeste molens voorzien van jacobsladders
17. Wat is "de waaierij" en waar is hij voor?
De waaierij is een wanmolen, waarmee het product wordt gereinigd. Hij blaast de doppen en het stof in het dusthok.
18. Ik ben een echte Groninger pelmulder en ik droom dat ik op een pelstenenmarkt ben. Daar zie ik twee mooie nieuwe pelstenen. Ik tel de zoggaten: de ene steen heeft 6, de andere 4. Welke steen neem ik natuurlijk mee naar huis?
Die met 4, want die andere is voor een Zaankanter.
19. De molen staat stil. Je krijgt de opdracht van de mulder om de pelstenen uit het werk te zetten. Je gaat naar boven - en ziet vier steenschijven. Twee grote, twee kleine. Welke zet je uit het werk?
De pelschijven zijn opvallend kleiner dan de steenschijf. De overbrenging naar een maalsteen bedraagt ca. 1 : 6, die naar een pelsteen ca. 1 : 10. De kleine dus!
20. Wat is de onweershoek?
Het zuidoosten. Goed op letten in de zomer!

